บทที่ 1
บทนำ

ก่อนที่จะเริ่มการศึกษา ขอนำเสนอถึงสาเหตุซึ่งเป็นที่มาของการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคหวยใต้ดิน – หวยบนดินของไทย ซึ่งจะนำไปสู่การตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาและโครงสร้างของการศึกษาทั้งหมดดังจะได้กล่าวเป็นลำดับต่อไป

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

"หวยใต้ดิน" เป็นการพนันที่คนไทยนิยมเล่นกันมากว่า 170 ปี เป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่มีมูลค่ามหาศาล และเกี่ยวพันกับคนจำนวนมาก จากการศึกษาของ *สังศิต พิริยะรังสรรค์และคณะ* ในปี 2544 พบว่ามีผู้เล่นหวยใต้ดินทั่วประเทศประมาณ 23.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 51 ของประชากรที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป มีวงเงินที่เล่นหวยใต้ดินไม่ต่ำกว่า 542,000 ล้านบาท คิดเป็นยอดขายที่สูงกว่าสลากกินแบ่งรัฐบาลถึง 15.7 เท่า โดยในวงเงินที่เล่นนี้ประมาณร้อยละ 30 หรือประมาณ 162,000 ล้านบาท คิดเป็นกำไรของเจ้ามือ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าการเล่นในช่วงปี 2536-2538 กับปี 2544 พบว่ามีมูลค่าการเล่นเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 67

ผลจากการที่ธุรกิจหวยใต้ดินก่อให้เกิดธุรกรรมทางการเงินนอกระบบจำนวนมหาศาล และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมโดยรวม โดยเฉพาะปัญหาด้านกระจายรายได้ ที่กำไรส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่กับเจ้ามือหวยใต้ดิน ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น และข้าราชการที่รับส่วย รัฐบาลจึงมีนโยบายในการปราบปรามหวยใต้ดิน รวมทั้งแก้ปัญหาเงินนอกระบบ โดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้มีการนำสลากแบบเลขท้าย 2 และ 3 ตัว หรือที่เรียกว่า "หวยบนดิน" ออกมาจำหน่ายตั้งงวดวันที่ 1 สิงหาคม 2546 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายของการดำเนินงานดังคำอธิบายจากรายงานประจำปี 2547 ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลว่า ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นทางเลือกของประชาชน โดยให้ผู้ซื้อได้รับการคุ้มครองสิทธิถูกต้องตามกฎหมาย รัฐสามารถกำกับควบคุมดูแลให้อยู่ในครรลองที่เหมาะสมได้ โดยไม่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุด แต่มุ่งเน้นประโยชน์กลับคืนสู่สังคม โดยนำรายได้จากการจำหน่ายมาใช้เพื่อสนับสนุนการศึกษา ศาสนา และสาธารณประโยชน์

นับตั้งแต่เริ่มนำหวยบนดินออกจำหน่ายจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการจำหน่ายหวยบนดินของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลประสบผลสำเร็จในแง่ที่สามารถทำให้เป็นที่นิยมของประชาชนในฐานะทางเลือกใหม่ของสินค้าหวย จะเห็นได้จากยอดขายสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ในปี 2547 มีมูลค่าถึง 33,168 ล้านบาท และปี 2548 มีมูลค่า 40,469 ล้านบาท

อย่างไรก็ตามถึงแม้ระยะเวลาการจัดทำหวยบนดินจะผ่านมาถึง 2 ปีกว่าแล้วก็ตาม แต่ยังไม่มีงานวิจัยในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่จะศึกษาพฤติกรรมการบริโภคหวยบนดินในแง่ต่างๆ เช่น ผู้บริโภค

มีพฤติกรรมติดหวยบนดินหรือไม่ หวยบนดินสามารถทดแทนหวยใต้ดินได้จริงหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และประเด็นอื่นๆ เกี่ยวกับลักษณะการบริโภคเปรียบเทียบระหว่างหวยบนดินและหวยใต้ดิน นอกจากนี้การมีข้อมูลที่มากขึ้นทั้งในเรื่องของหวยบนดินและหวยใต้ดิน จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และการวางนโยบายของรัฐที่เหมาะสมในด้านการใช้หวยบนดินมาเป็นเครื่องมือในการดึงเงินนอกระบบเข้ามาในระบบ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะโดยทั่วไปและพฤติกรรมของผู้บริโภคหวยบนดินและหวยใต้ดิน
2. เพื่อหาคำตอบว่าหวยบนดินสามารถทดแทนหวยใต้ดินได้จริงหรือไม่
3. เพื่อศึกษาว่าผู้บริโภคหวยบนดินและหวยใต้ดินมีพฤติกรรมแบบเสพติดการพนันหรือไม่ เสพติดในลักษณะใด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยแบบสอบถามแบบสุ่มตัวอย่าง ครอบคลุมตัวอย่างจากประชากรของประเทศ ทั้งในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และภูมิภาคต่างๆ และเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 1,600 ตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรตามหลักการสุ่มตัวอย่างทางสถิติ

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลทั้งแบบอนุกรมเวลา (Time Series) และแบบภาคตัดขวาง (Cross Section) สำหรับข้อมูลแบบอนุกรมเวลา คือ ข้อมูลยอดจำหน่ายรวมของหวยบนดินรายงวด ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2546 ถึงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2549 จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ส่วนข้อมูลภาคตัดขวางเป็นข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้งในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และภูมิภาคต่างๆ จำนวน 1,600 ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลส่วนหนึ่งจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติประกอบการศึกษาด้วย

ในการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 1,600 ตัวอย่าง ดังกล่าวแล้วข้างต้น ประกอบกับข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย และตัวเลขร้อยละ เป็นต้น ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามนี้ยังถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยวิธีสมการถดถอย เพื่อทดสอบแบบจำลอง “การบริโภคแบบเสพติด” เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อ 2 และข้อ 3 ต่อไป สำหรับมูลค่ายอดจำหน่ายรายงวดของหวยบนดินซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา จะนำไปใช้วิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อทดสอบทฤษฎีการบริโภคแบบเสพติดเช่นเดียวกัน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงลักษณะโดยทั่วไปและพฤติกรรมของผู้บริโภคหวยบนดินและหวยใต้ดิน และทราบว่าหวยบนดินสามารถทดแทนหวยใต้ดินได้จริงหรือไม่ รวมทั้งทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคหวยบนดินและหวยใต้ดินว่ามีพฤติกรรมแบบเสพติดการพนันหรือไม่ และเสพติดในลักษณะใด นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจริงสามารถนำไปใช้ศึกษาวิจัยในเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ในเรื่องของ “การบริโภคแบบเสพติด” และแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์อื่นๆ ได้อีกต่อไป

1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

หวยใต้ดิน หมายถึง การพนันชนิดหนึ่งที่ผิดกฎหมาย เป็นการจำหน่ายสลาก2 ตัว หรือ 3 ตัวที่ไม่จำกัดวงเงินในการซื้อ ผู้เล่นสามารถเสี่ยงโชคตามความพึงพอใจของตนและเมื่อตัวเลขตรงกับเลขท้าย 2 ตัวหรือ 3 ตัวของรางวัลที่ 1 ของสลากกินแบ่งรัฐบาลผู้เล่นจะได้รับเงินรางวัลจากเจ้ามือหวยที่รับแทง โดยจะได้เงินรางวัลตามจำนวนเงินที่ตนได้แทงไป เช่น 2 ตัวบน (รางวัลที่ 1) บาทละ60-70 บาท 3 ตัวบน (รางวัลที่ 1) บาทละ 450-700 บาท โต๊ด 3 ตัวบน (รางวัลที่ 1) บาทละ 100-125 บาท

สลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว หมายถึง สลากชนิดหนึ่งที่ออกโดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลทั้งนี้เพื่อมาแทนที่หวยใต้ดินที่ผิดกฎหมาย สลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัวออกจำหน่ายที่จำหน่ายอยู่ในปัจจุบันมี 3 ราคาคือ สลาก 20 บาท สลาก 50 บาท และสลาก 100 บาท ออกจำหน่ายเดือนละ 2 งวด คือวันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน จำนวนงวดละ 10 ล้านฉบับ โดยการจำหน่ายจะแตกต่างจากหวยใต้ดินคือ มีราคาและจำนวนเงินรางวัลที่แน่นอน

สลากกินแบ่งรัฐบาล หมายถึง สลากกินแบ่งรัฐบาล สลากการกุศล สลากบำรุงการกุศลคนพิการ สลากกินแบ่งรัฐบาลที่ออกโดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ออกจำหน่ายเดือนละ 2 งวด คือ วันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน จำนวนงวดละ 14 ล้านฉบับ จำหน่ายฉบับละ 45 บาท โดยเงินรางวัลสูงสุดที่ผู้เล่นจะได้คือ 3,000,000 บาท (ต่อ 1 บาท)

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และสำนักงานสลาก หมายถึง กิจการรัฐวิสาหกิจที่มีรัฐเป็นเจ้าของ สังกัดกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตและจัดจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล สลากการกุศล สลากบำรุงการกุศลคนพิการสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว รวมถึงสลากพิเศษอื่นๆ แต่เพียงผู้เดียว จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดหารายได้เข้ารัฐเป็นสำคัญ

1.6 ข้อจำกัดของงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาประยุกต์ใช้ทฤษฎี “การเสพติดอย่างสมเหตุสมผล” (The Theory of Rational Addiction) ซึ่งใช้วิธี Regression Analysis โดยเป็นการศึกษาที่นำด้านความคิดเห็นของบุคคลจากแบบสอบถามมาประยุกต์ใช้ ซึ่งความคิดเห็นของบุคคลไม่อาจชี้ชัดได้แน่นอน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยแทรกอันเป็นองค์ประกอบหลายด้าน เช่น สภาพอารมณ์ ทัศนคติส่วนตัว และสภาพสิ่งแวดล้อมในขณะตอบข้อสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เป็นต้น รวมถึงช่วงเวลาในการตอบข้อสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถามอาจมีผลต่อการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามด้วย เพราะใช้ช่วงเวลา และสถานที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบอาจไม่มีเวลาเพียงพอในการพิจารณาแบบสอบถาม

1.7 องค์ประกอบของรายงาน

รายงานการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการบริโภคหวยใต้ดิน – หวยบนดินของไทยฉบับนี้ มีทั้งหมด 5 บท บทที่ 1 กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษา บทที่ 2 จะเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 เป็นวิธีการดำเนินการวิจัย บทที่ 4 พฤติกรรมการบริโภคหวยใต้ดิน-หวยบนดิน และบทที่ 5 จะเป็นการนำเสนอสรุปผลการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการบริโภคหวยใต้ดิน-หวยบนดินของไทย